

OD STVORENSTVA K STVORITEĽOVI

Ján Kapistrán Ľubomír Lazový, OFM

Od stvorenstva k stvoriteľovi

Súčasná doba ovplyvnená vedecko-technickým rozvojom neuveriteľne zasahuje do myslenia človeka. Človek akoby sa odtrhol od prírody, ktorá ho obklopovala a s ktorou nažíval dlhú dobu vo vzájomnej harmónii. Stvorenstvo, ktoré človek okolo seba pozoruje, zneužíva na svoje zisky a prospech. Akoby zabudol, že toto stvorenie neslúži len na materiálne zabezpečenie človeka, ale v ňom môže človek poznávať nádherný obraz Božej dobroty.

„Ved' to, čo je v ňom neviditeľné - jeho večnú moc a božstvo -, možno od stvorenia sveta rozumom poznávať zo stvorených vecí.“ (Rim 1,20)

Aby to ale bolo možné, človek musí zmeniť svoj spôsob nazerania na stvorenstvo. Či už blízky človek, alebo príroda, ktorou som obklopený, nie je len nástroj uspokojenia mojej potreby, ale je to niečo očarujúce, jedinečné, v čom sa Boh nezmazateľne zapísal svojou Otcovskou rukou. Preto ku nemu musím pristupovať s rešpektom a úctou. Tomuto nazeraniu sa však treba neustále učiť a ak sa to naučíme, začneme vnímať Božie stopy okolo seba. Boh, ktorý sa nám akoby vzdialil, je zrazu blízko, vidím jeho stopu v tomto bratovi či tejto sestre, v kvetinke, vtákoch, v stromoch, jarnom vánku ... Treba len zmeniť spôsob nazerania na svet.

Svet, ktorý ma obklopuje ako príroda, je súčasťou mňa samého a patrí k ceste, ktorou sa uberá môj život. Príroda totiž nie je čosi vedľa mňa, ani čímsi proti mne, ale je čímsi spolu so mnou. Iba pravé bratstvo zahrňujúce všetkých ľudí, živočíchov, rastliny a neživý svet dokáže vykoreniť pýchu človeka, ktorý sa považuje za diktátorského panovníka stvorenia. Františkov postoj k prírode, môže predstavovať vhodný model pre dnešného človeka.¹

„Poverello sa vd'aka svojmu zásadnému nevlastneniu vecí, nepanovaním nad tvormi a vd'aka svojej otvorenosti voči stretnutiu s druhými, mohol rozochvievať neopísateľnou vnútornou radosťou nad úchvatnosťou krajiny, hôr, údolí, riek, nad nádhrou kvetov, úžasnosťou živočíchov i ostatných bratov a sestier pochádzajúcich z rúk veľkého Boha.“²

František dospel až k tomu, že sa mu nerozumné tvory podriaďovali. Pre neho príroda nebola iba obyčajným objektom alebo priestorom, kde si človek môže ukájať svoje nezvládnuté ambície. Život, či už vo svojej najjednoduchšej forme, mal mať možnosť ísť svojou vlastnou cestou a zasluhuje si, aby sme ho rešpektovali. Najvlastnejšou dôstojnosťou

¹ Por. MERINO, A.: Františkánska cesta pro dnešního člověka . Oomouc: MCM, 2001. s. 49

² MERINO, A.: Františkánska cesta pro dnešního člověka . Oomouc: MCM, 2001. s. 52

tvorov je podľa Františka to, že odkazujú na svojho Stvoriteľa a tak v nich František nazerá prítomnosť Boha. Vieme ako sa rozprával so zvieratami a ako ho ochotne poslúchali. František žil v pokoji a mieri so stvorenstvom okolo seba a v každom tvorovi vnímal tu najväčšiu Krásu.

Brat Somárik

Každé stvorenie je pre nás darom a tento dar nás môže mnohému naučiť. Vo františkánskom postuláte býva zvykom, že ranné rozjímanie vedie magister alebo niekto, kto má na starosti bratov, aby kandidátov františkánskeho života voviedol do spôsobu františkánskeho rozjímania. Raz sa stalo, že nikto zo starších bratov sa nemohol zúčastniť rozjímania. Bol tam len brat Vavrinec, jednoduchý, šikovný a humorný brat. Trošku sa zadivil, že on má viesť rozjímanie. Práve sa čítalo čítanie o tom, ako Pán Ježiš vstupuje do Jeruzalema na osliatku. (Mt 21,1-11)

No a brat Vavrinec nám vtedy povedal iba toto: „Aj Pán Ježiš si vybral somára, nepodceňujme somárov“. Skoro sme vtedy popadali na zem, ale zaujímavé je, že som na to nikdy nezabudol a viackrát som sa k tomu vracal. Toto zvieratko som stretával na rôznych miestach, v literatúre, ale aj na živo a nakoniec sa stalo pre mňa veľkým poučením.

Už v kresťanskej ikonografii je osol symbolom pokory a nežnosti, ale tiež vznešenosti, veď na ňom jazdili významné osobnosti. Cestoval na ňom aj Ježiš Kristus. Zo Starého zákona poznáme Balámovu oslicu, ktorá lepšie pochopila Božiu vôľu ako jej pán (porov. Nm 22, 22 – 35).

Aj v betlehemskej maštali, pri narodení Ježiša, býva znázorňovaný vól a osol, ktorí majú svoj pôvod v slovách proroka Izaiáša: „Vól si pozná gazdu a osol jasle svojho pána“ (Iz 1, 3). Osol sa chápal ako predobraz pohanov, vól zas izraelského národa.

Ako nás môže poučiť také osliatko?

- Somár unesie dvadsať až tridsať percent svojej hmotnosti. Je to dosť značná váha, ak sa táto záťaž neprimerane prekročí somár prestane pokračovať v ceste. Nám sa stáva, že naložíme na seba omnoho viac bremien ako dokážeme uniesť, čo veľakrát skončí frustráciou či nervovým zrútením.
- Osol bol veľmi obľúbený medzi baníkmi a hľadačmi zlata v Amerike, kde nosil náradie a rudu. Pre svoju lásku k ľuďom ho mohli používať bez lana a on pekne chodil za svojim

pánom. Naša láska k ľuďom či k Pánovi sa často mení a bez tvrdej práce na sebe len ťažko dokážeme šíriť okolo seba vôňu lásky. Kiež by sme dokázali ísť verne za svojim Pánom ako on.

- Ak by sme chceli s ním ísť po nebezpečnej, nerovnej ceste, osol naproti koňovi sa zdráha ísť a keď ide, tak len veľmi opatrne a pomaly. My sa naproti tomu v živote mnohokrát bez rozmyslu púšťame na nebezpečné chodníky, čo má za následok mnohé zbytočné pády.
- Osol je dosť inteligentný, opatrný, priateľský, hravý a horlivý učiť sa. Často ich priväzujú s koňmi, lebo pôsobia upokojujúco na nervózne kone. Ak je osol priviazaný ku kobyle a žriebäťu, žriebä sa bude často obracať k oslovi pre podporu potom, čo opustí svoju matku. My naproti tomu často krát šírimo okolo seba nepokoj a zhon. Zapamätajme si túto jeho vlastnosť - šíriť okolo seba pokoj a dobro. To nech nás sprevádza každý deň.
- Ak si osoba získa ich dôveru sú ochotní a družní spoločníci a veľmi spoľahliví v práci a v zábave. Byť pracovitý a spoľahlivý, to nám niekedy tak trošku nejde. To sa môžeme od neho tiež učiť.
- Najviac somárov (asi 95%) je používaných pre tie isté práce ako robili 6000 rokov. Najmä pre transport, jazdenie, nosenie balíkov či ťahanie dvojkolesových vozov. Môžu byť taktiež používaní na farmársku orbu, mlátenie, ťahanie vody a iné práce. Iní sú spoločníkmi pre kone, strážia ovce, alebo maznáčikovia. Nebojme sa ani my akejkoľvek práce. Nezáleží na tom, čo robíš, máš dobrého Pána a on vie na čo to je všetko dobré.
- Jeho koža nie je taká vode vzdorná a tak sa osol skrýva pred dažďom pod strechou. Ani my nedokážeme všetko a nie sme všemocní. No najlepší úkryt nájdeme v láskyplnej náručí Boha, tam si oddýchneme a ukryjeme sa pred búrkami sveta, kým opäť nevyjde slniečko.

Sv. František a brat Osol

Svätý František sa vo všetkom chcel pripodobniť nášmu Pánovi, aj on si vyvolil oslíka a na ňom cestoval krajinou, keď pre chorobu a prebodnuté nohy, ruky a bok už nemohol ísť pešo. „Tak mu totiž spása duší ležala na srdci a tak si aj prial v prospech blížneho, že keď už nemohol chodiť pešo, začal jazdiť krajom na oslovi.“ (1Cel 98)

Bratom oslom nazýval aj svoje telo, na ktoré bol veľmi prísny, pretože chcel, aby ho dobre poslúchalo a nerobilo to, čo sa nepáči nášmu Pánovi. „Hneď ako blažený otec pocítil

pokúšenie, odložil rúcho, začal sa tvrdo byť povrazom a hovoril: „Patrí sa, brat osol, aby si bol vyzlečený a aby si dostal bitku. Habit patrí Rádu, kraďnúť nie je dovolené. Ak chceš ísť tadiaľto, chod' si!“ (2Cel116)

No na konci života sa František ospravedľňuje bratovi oslovi, pretože ho vždy poslúchal ako chcel a slúžil mu a on bol naňho tak tvrdý. Raz sa Františka spolubrat pýtal:

„Otče, povedz mi, ak chceš, ako poslušne tvoje telo poslúchalo tvoje rozkazy, pokiaľ ešte mohlo?“ František na to odpovedal: „Môj synu, musím mu dosvedčiť, že vo všetkom poslúchalo a v ničom sa nešetilo, naopak, odvážne plnilo všetky moje príkazy. Nevyhýbalo sa námahám, neuhýbalo pred nepohodlím, ako len mohlo nariadené plnilo. Ja a moje telo sme boli zajedno v tom, že sme bez rozporov slúžili Kristu Pánovi.“ Brat mu na to odvetil: „Otče, ale kde je tvoja štedrosť, láska a veľká múdrosť? Takto sa odpláca verným priateľom, dobrodenie bez všetkého prijímať a v časoch núdze priateľovi neodplácať podľa zásluhy? Čo by si mohol pre Krista, svojho Pána, urobiť bez pomoci svojho tela? Nevystavovalo sa pre to, čo si robil, ako sám hovoríš, akýmkoľvek nebezpečenstvom?“ „Uznávam, môj synu,“ povedal Otec, „že máš pravdu.“ Syn mu na to odvetil: „Myslíš teda, že je rozumné tak verného priateľa v ťažkej núdzi opustiť, aj keď sa ti kedysi dal so všetkým a aj na smrť by išiel? Toho sa varuj, otče, pomocník a berla sklúčených, nech je od teba ďaleko tento hriech proti Pánovi.“ „Požehnaný buď aj ty, synu,“ povedal František, „že si na moje pochyby dal múdro tak uzdravujúci liek.“ A s radosťou začal svojmu telu hovoriť: „Teš sa, brat telo, a odpusť mi, lebo už budem ochotne plniť tvoje priania a budem sa rád ponáhľať, aby som ti uľavil v твоjich nárekoch“ (2Cel 211)

Svätý Josemaría Escrivá, vo svojich duchovných radách tiež poukazuje na toto zvieratko:

„Dúfam, že sa ti podarí – veď to chceš! - dosiahnuť cnosti somárika. Je nenáročný, pokorný, vytrvalý, tvrdohlavý, verný, mocný, s istou chôdzou, - a keď má dobrého pána -, vďačný a poslušný.“³

„Uvedom si, že aby niečo zmysluplne vykonal, musí plniť vôľu svojho pána. Odkázaný iba na seba, robil by len – somárstva. Nič lepšie by mu iste neprišlo na um, ako váľať sa po zemi, doskackať k stajni a íjakať.“

³ESCRIVÁ, J.: *Vyhňa*. Trnava : SSV, 1999. s. 380

Aj ty povedz Pánovi: Ježišu, „Urobil si ma svojim osliatkom, neopust' ma a ja budem pri tebe. Ved' ma pevne priviazaného putom milosti, držiš mi ohlávku a daj aby som plnil tvoju vôľu. Budem t'a naveky milovať.“⁴

„Diet'a, úbohé osliatko: Ak ti tvoj Pán láskyplne očistil čierny chrbát, aby sa znovu leskol a dal ti drahocenný postroj ozdobený ligotavými drahokamami, nezabúdaj úbohé osliatko, že „môžeš“ hlavato striasť drahocenný náklad na zem, ale sám si ho „nemôžeš“ znovu naložiť na chrbát.“⁵

Ako František káže somárom

Nerobte si, milí bračkovia, nič zo všetkých tých ľudských urážok! Vy nie ste predsa iba nejaká nadávka. Tým viac chváľte Boha, že vás práve takých stvoril. Mat' vlastnú vôľu je dobrá vec a je správne nedať sa slabošky, bezmocne preháňať. Je dobré postaviť si hlavu a keď treba, zastat' a zamyslieť sa. I tak je dost' ubitých a bezducho živoriacich bytostí.

V mene Božom vás však vyzývam: Buďte samy sebou - svojbytné tvory, sebavedomé, so silnou vôľou, nezlomné, a tým nepoddajnejšie, čím väčšími do vás dorážajú. Len to nepovýšte na princíp. Jestvuje dobro, na ktoré vy samy nikdy neprídete. Jestvuje čosi veľké, čo rastie v ostatných. Jestvuje vôľa, ktorá nemusí byť totožná s vašou, impulz lásky, za ktorým musíte bezpodmienečne ísť: vôľa Božia. Otvorte sa teda Bohu, milí bračkovia, kým je ešte čas.⁶

Stvorenie a kontemplácia

František hlboko pochopil Krista ako stred stvorenia. Úsilie vidieť stopy Boha a nazerať ho vo stvorení sa tiahne ako červená niť františkánskou školou. Františkánska mystická škola v podaní Bonaventúru prirovnáva stvorenia k jednému stupňu pri výstupe k vrcholu kontemplácie. Stvorené veci predstavujú tiene, stopy, napodobeniny, odrazy a znamenia onoho prvého Počiatku. Scotus chápe stvorenie ako odvodené od Božej dobroty a veľkosti vtelenia. Všetko, celé stvorenie, inklinuje k bezvýhradnému milovaniu nekonečného Dobra, ktorým je Boh. To odráža to Františkove „Deus meus et omnia“ (Môj Boh a všetko, všetky veci). Scotus hovorí: „každá bytosť je dobrá, už len preto, že je“. Františkánska spiritualita stvorenia v priebehu dejín trošku zapadala prachom. V auguste r. 1872 na ostrov Man prišla skupina jezuitských študentov. Jednému z nich Gerardovi Manley

⁴Porov. ESCRIVÁ, J.: *Vyhňa*. Trnava : SSV, 1999. s. 381

⁵ESCRIVÁ, J.: *Vyhňa*. Trnava : SSV, 1999. s. 330

⁶ROTZETTER, A.: *Obdivuhodne vás stvoril*. Bratislava: SERAFÍN, 1996. s. 12

Hopkinsovi sa dostala do ruky Scotova kniha o sentenciách a prepadol záchvatu nadšenia. Sám hovorí: „Potom, kedykoľvek som sa nadýchol neba či mora , pomyslel som na Scota.“ Hopkinsa uchvacovala príroda. Po daždi vybiehal a skláňal sa, aby si z blízka pozrel drobunké kremienky, ako sa blyšťali, keď zasa vyšlo slnko. Spolubratom sa však zdal divným. Hopkins bol rovnako ako Scotus brilantným oxfordským učencom. Nakoniec s pomocou Scota a iných teológov rozširuje svoju teóriu vtelenia, až uvidí všetky veci ako stvorené v Kristovi. V denníku píše: „Ako sme šli domov, hviezdy hustli. Sklonil som sa, aby som sa na ne poďíval, a otvorom srdca väčším než inokedy, sa vyrinula chvála Pána, k nemu a v ktorom je táto krása.“⁷

A tak aj zrnká piesku sú akoby rozšíreným vtelením hmoty. „Kľúč k vyriešeniu „problému prírody“, ktorý našiel jezuita Hopkins vo františkánovi Scotovi, bol v zásade osoba Vteleného slova. Ježišovo ľudstvo, konkrétne Ježišove telo, je zmyslom celého Božieho stvorenia. On je model, podľa ktorého Boh utvára všetko ostatné: hviezdy, chrobáky, kvapky dažďa, kyslík, protóny, hrozno, sopky – každá vec jednotlivo a všetky vo vzájomnom vzťahu sú zakotvené v tejto príčine. Ak hovoríme o zrnku piesku, rajčine alebo o somárikovi, predmet sám ukazuje na nejakú vlastnosť „pokoru“ opisujúcu Krista. Ale Hopkinsa po čítaní Scota napĺňa nadšením, že zrnko piesku, tým že je sebou – robí svoje, priamo a bezprostredne robí vtelenie tvoriaceho Slova, Krista. A robí to aj vtedy, keď o ňom neuvažujem. Zrnko piesku robí Krista, nevyjadruje len jeho nejakú vlastnosť (napr. pokoru). Predstavuje to vyjadrenie Scotovho hlbokého pojmu, ktorý nazýva „**univocita bytia**“. Prirodzené veci tak nemajú odvodené bytie, ale majú priamo účasť na bytí Stvoriteľa. Sú rovnakým spôsobom ako on.. **Každá stvorená vec je svojim vlastným špecifickým spôsobom totálnym obrazom svojho tvorcu. Teda každá vec je symbolom, ktorý poukazuje na to, čo je ďaleko za tým symbolom. Týmto symbolom je len tým spôsobom, ktorý jej náleží.**

Hopkins hovorí „Myslím, že som nevidel nič krásnejšie, než tento zvonček, na ktorý pozerám. Poznávam v ňom krásu nášho Pána“

V tomistickom pojatí sa veci skladajú z dvoch základných zložiek, látky a formy, napr. zrnko a zrnkovitosť. Scotus ešte dopĺňa tretiu zložku: byť práve týmto zrnkom – haec „**toto**“. Pozeranie do hĺbky vecí umožňuje zachytiť niečo z Krista. „Podľa tohto scotistického pohľadu objavujeme skutočnosti podrobným, detailným pozorovaním a pozorným skúmaním vecí. To je pravý akt kontemplácie. Pozeranie do hĺbky vecí umožňuje zachytiť niečo z Krista.“⁸

⁷SHORT, W.: *Chudoba a radost*. Kostelní Vydří: KNA, s.134

⁸SHORT J. WILLIAM: *Chudoba a radost* . KNA: Kostelní Vydří, 2003. s.139

A tak sa dívaj na tento list, túto rastlinku v tvojej izbe, na oblohu, na chrobáka ktorý ti prešiel pod nohami, svetlo ktoré preniká do školskej triedy. V horách, na dedine či v meste, pozri sa a hľad': stvorenie a Stvoriteľ sú podivuhodným spôsobom jedno, spolu prítomní, a pritom žiadny z nich nestráca svoju identitu.

Skratky:

1Cel – Tomáš z Celana: Prvý životopis sv. Františka

2Cel – Tomáš z Celana: Druhý životopis sv. Františka

Použitá literatúra:

MERINO, A.: Františkánska cesta pro dnešního člověka . Oomouc: MCM, 2001

ROTZETTER, A.: *Obdivuhodne vás stvoril*. Bratislava: SERAFÍN, 1996

SHORT, W.: *Chudoba a radost*. Kostelní Vydří: KNA, 2003

ESCRIVÁ, J.: *Vyhňa* . Trnava : SSV, 1999.

Františkánske prameny I.. Olomouc: MCM, 2001. 994 s. ISBN 80-7266-073-X

FELDER, Hilarin: *Ideály sv. Františka serafínskeho*. 3. vyd. 1948

GEMELLI, A.: *Františkánske poselství světu*. Praha: LADISLAV KUNCÍŘ, 1948. 509 s.

Jdu dál jako osel

Jdu dál jako osel...

Ano, právě jako zvíře, které je v jednom biblickém slovníku popsáno následujícím způsobem: „Palestinsky osel je velmi silný, dobře snáší horko, živí se bodláky, kopyta má uzpůsobená k velmi jisté chůzi, jeho chov není finančně náročný. Jeho jediné vady jsou tvrdohlavost a lenost.“

Jdu dál jako ten jeruzalémský osel,
který se týden před Velikonocemi
stal královským a pokojným nosičem Mesiáše.
Nejsem moudrý,
ale jedno vím: umím nést Krista na zádech,
a to je pro mne důležitější
než být Burgund'an nebo Bask.
Já ho nesu, ale on mne vede.
Věřím v něj a on mne vede do svého království
Kdo ví, jak to s mým pánem hází,
když zakopnu o kámen!
Ale nikdy mi nic nevyčte.
Je tak krásné vnímat,
jak je ke mně hodný a štědrý.
Ponechává mi čas, abych se mohl pozdravit
s krásnou Balámovou oslicí,
abych se mohl zasnít před obilným lánem
a abych dokonce zapomněl, že ho nesu.
Jdu mlčky dál.
Je to zvláštní, jak si rozumíme
i beze slov!
Jediné jeho slovo, které jsem dobře pochopil,
je jakoby přímo pro mne:
„Mé jarmo netlačí a břemeno netíží.“ (Mt 11,30).
Je to víra zvířete,
jako když jsem jednou o Vánocích
vesele nesl jeho matku nocí k Betlému.
Jdu radostně.
Když mu chci vyzpívat svou chválu,
řičím jako čert, úplně falešně.
A on se směje, směje se ze srdce
a jeho úsměv proměňuje
kamenité cesty
v taneční parket a mým těžkým kopytům
dává křídla.
Jdu dál jako osel,
který nese Krista na zádech.
(Mons. Elchegaray)

Bůh váží tolik, co štěstí.

Modlitba oslíka

Pane,
ktorý si ma stvoril,
aby som po Tvojich cestách
nosil ťažké bremená
a za odmenu
bol bičom bitý,
daj, aby som našiel odvahu tichých.
Daj, aby som našiel peknú bodľač,
aj najplnšia strava ma uspokojí,
ale kalnej vody nech sa nedotknem!
Daj, nech ma nezachváti plač,
keď musím híkať nad stále
nechápanými posmievačmi.
Vďaka, že si ma stvoril
aby som sa stretol,
jedného dňa ho niesol a bol bračekom
Malému z jasličiek.
Amen.

(Carmen Bernos de Gasztold: Modlitby z korába)